

Polozova T. V.

Kharkiv National University of Radioelectronics

THEORETICAL ASPECTS OF THE ESTIMATION OF THE POSSIBILITIES INNOVATIV-INVESTMENT DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Summary

The critical review of the scientific literary sources of estimation of the possibilities innovative-investment development of the enterprise is realized. For estimation of the possibilities innovative-investment development of the enterprise to use the concept of the possibilities of the development and possibilities of the decay is offered. Interpretation notion possibility innovative-investment development of the enterprise and possibility innovative-investment decay of the enterprise are offered.

Keywords: development, innovative development, innovative-investment development of the enterprise, estimation, possibility of the development, possibility of the decay, methodical toolbox.

УДК 330.341.1

Приймак Н. С.

ВНЗ «Інститут підприємництва "Стратегія"»

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено інноваційний потенціал підприємства та його складові елементи. Узагальнено підходи до його аналізу, та запропоновано власний алгоритм аналізу ефективності управління інноваційним потенціалом. Запропоновано шляхи ефективного формування та нарощування інноваційного потенціалу підприємств України.

Ключові слова: потенціал, інноваційний потенціал, вимірювання інноваційного потенціалу, управління потенціалом, ефективність.

Постановка проблеми. Перехід від так званого інвестиційного, як правило, екстенсивного, типу розвитку до якісно нового, ефективного інноваційного типу розвитку – домінантне завдання економічної політики України. Це не тільки збільшує джерела фінансування, але й відкриває можливість досягнення оптимального співвідношення між виробництвом, нагромадженням і споживанням, глибоких, радикальних змін у розвитку економіки та промисловості нашої держави. Ринкові відносини, що розвиваються, гостро висвітлюють спадщину адміністративно-командної системи – витратне, неефективне господарювання, що в умовах жорсткої міжнародної конкуренції та встановлення врівноважених цін ставить більшість існуючих підприємств перед загрозою збитків та подальшого банкрутства. Подолання цього стану можливе тільки через потужний розвиток та нарощування інноваційного потенціалу підприємств та галузей господарювання.

Такий вектор розвитку спрямований на швидке подолання дистанції поміж експортно-індустріальною та інноваційно-постіндустріальною моделями, притаманними для двох різних цивілізаційних типів економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом економічна категорія «інноваційний потенціал» знаходить все більше поширення, з'являються самостійні дослідження щодо аналізу різних аспектів цієї категорії. Заслужують на увагу дослідження у цій сфері таких українських економістів, як: Л. Антонюк, О. Бондаренко, О. Василенко, С. Галушко, В. Гець, В. Громека, І. Джаїн, В. Дорофійенко, В.А. Єпіфанов, С. Ілляшенко, М. Ільїн, А. Костенко, Є. Лапін, Л. Мельник, М. Одрехівський, А. Поручник, В. Савчук, І. Сало та ін. Однак далеко не всі аспекти цієї багатогранної та складної проблеми з'ясовано і обґрунтовано.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В українській економічній науці проблемам управління інноваційним потенціалом підприємств промисловості приділено недостатню увагу. Передовсім йдеться про розробку теоретичного підґрунтя трактування даної економічної категорії, її складових, підходів до аналізу та вимірювання.

Метою статті є формування теоретичних основ управління інноваційним потенціалом на рівні промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Узагальнено під потенціалом прийнято розуміти здатність господарюючого суб'єкта найбільш ефективно реалізувати те або інше функціональне завдання при максимальному використанні наявних економічних ресурсів. Відповідно до цього принципу, під інноваційним потенціалом прийнято розуміти економічні можливості підприємства щодо ефективного залучення нових технологій у господарський оборот. До таких можливостей можна віднести інтелектуальні, матеріальні, фінансові, кадрові та інфраструктурні. Стосовно до предмета дослідження сказане означає, що інноваційний потенціал представляє наявні ресурси суспільства, держави або якоїсь іншої виробничо-економічної системи, які можуть бути використані для здійснення інноваційної діяльності.

Поняття «інноваційний потенціал» має широке коло визначень. У багатьох дослідженнях автори концентрують свої зусилля на дослідженні окремих сторін інноваційного потенціалу, тому в літературі представлені його специфічні визначення, що слабо співвідносяться між собою.

Так, інноваційний потенціал – це сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності [5].

І.Р. Бузько стверджує, що інноваційний потенціал визначається здатністю підприємства розробляти й реалізовувати інноваційні проекти [3]. Такої ж точки зору дотримувється С.Н. Ілляшенко, наголошуючи на науково-технічну основу й орієнтацію об'єкта дослідження на споживача й характеризуючи інноваційний потенціал підприємства як здатність до впровадження досягнень науки й техніки в конкретні товари, які можуть задовольнити потреби й запити споживачів.

В.А. Верба, І.В. Новікова інноваційний потенціал підприємства трактують як сукупність інноваційних ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому [4].

В.Н. Фридлян дає наступне визначення: інноваційний потенціал підприємства – це сукупність науково-технічних, технологічних, інфраструктурних, фінансових, правових, соціокультурних та інших можливостей, що забезпечують сприйняття й реалізацію нововведень, тобто одержання інновацій [9].

Група дослідників на чолі з М.Н. Титовою вважають, що інноваційний потенціал – це здатність розглянутого об'єкта реального сектора забезпечити достатній ступінь відновлення факторів виробництва, їхніх комбінацій у технологічному процесі та продукти, що випускається.

С.В. Кочетов вважає, що інноваційний потенціал являє собою сукупну здатність наявних у підприємства ресурсів досягати поставлених інноваційних цілей [8].

Вважаємо, що інноваційний потенціал підприємства – це його внутрішня властивість, як носія штучного походження, проявляється певним чином відносно зовнішнього середовища. Він містить усі ресурси, що в змозі забезпечити досягнення конкурентних переваг підприємства з використанням інновацій:

- матеріальні (матеріально-технічні) – технічна база та оборотні активи інноваційної діяльності;
- фінансові – різноманітні кошти, необхідні для виконання інноваційних процесів (власні, кредитні, бюджетні, інвестиційні);
- кадрові – працівники, які спроможні виробляти й ефективно реалізовувати нові ідеї;
- інформаційні – сукупність різних видів наукової інформації, комп'ютерні системи, система захисту інформації, науково-технічна література, науково-технічна документація тощо;
- організаційні – наявна організаційна культура, концепція управління підприємством, організаційна структура управління, форми організації та управління інноваційною діяльністю.

Далі в дослідженні нами буде дотримано ресурсну структуру інноваційного потенціалу, де він представлений як сукупність ресурсів та включає:

- інноваційний потенціал матеріально-технічних ресурсів;
- кадровий інноваційний потенціал;
- фінансовий інноваційний потенціал;
- конкурентний інноваційний потенціал (досягнутий рівень інноваційних можливостей, оцінений з точки зору досягнутих конкурентних переваг за рахунок реалізації інновацій).

Саме така структура інноваційного потенціалу, на нашу думку, забезпечує його керованість за основними цілями.

Розглядаючи управління інноваційним потенціалом як процес, необхідно акцентувати увагу

передусім на послідовності дій, спрямованих на досягнення мети й системи цілей управління інноваційним потенціалом підприємства.

При цьому сам процес управління інноваційним потенціалом підприємства повинен пред'являтися у вигляді сукупності взаємозв'язаних функцій – організації, планування, мотивації та контролю, які забезпечуватимуть досягнення мети й системи цілей управління інноваційним потенціалом суб'єкта господарювання за рахунок впливу суб'єкта управління на об'єкт наявними методами управління.

Оцінка інноваційного потенціалу підприємства – це перш за все оцінка його можливостей здійснювати та генерувати нововведення (глобальні інновації) та перетворення (локальні інновації) з метою отримання додаткового економічного прибутку чи іншої вигоди для підприємства.

Головною метою оцінювання інноваційного потенціалу підприємства є прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на вибір та реалізацію стратегії підприємства та поточне управління інноваційною діяльністю.

Дослідивши всі існуючі підходи до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства [2; 4; 5], нами розроблено наступний алгоритм дослідження інноваційного потенціалу підприємства:

I етап: постановка цілей та завдань дослідження інноваційного потенціалу підприємства;

II етап: загальна оцінка умов формування інноваційного потенціалу підприємства;

III етап: оцінка складових інноваційного потенціалу підприємства та рівня реалізації їх потенціалу;

IV етап: визначення потенціалу розвитку за складовими та загального рівня інноваційного потенціалу;

V етап: прогноз рівня реалізації інноваційного потенціалу;

VI етап: розробка заходів по забезпеченню ефективної реалізації інноваційного потенціалу підприємства.

Оцінювання інноваційного потенціалу в наведеній методиці передбачає існування науково обґрунтованої системи показників, яка повинна відповідати наступним вимогам:

- включати показники, що характеризують як сам носій (адже потенціал не існує окремо від носія), так і кожну складову інноваційного потенціалу;
- забезпечувати можливість порівняння інноваційного потенціалу різних підприємств або стану інноваційного потенціалу одного й того ж підприємства в різні періоди часу;
- надавати достатній обсяг інформації про стан носія, ІПП та його окремих структурних елементів з метою прийняття своєчасних і об'єктивних управлінських рішень стосовно подальших змін носія зростання ІПП та удосконалення його структури;
- має бути узгоджена з існуючою на підприємстві звітністю та системою її подачі;
- показники не повинні дублювати один одного, їх кількість, а також витрати на збір та обробку інформації мають бути мінімальними.

Для формування інноваційного потенціалу промислових підприємств України необхідно реалізувати програму заходів, яка матиме організаційну та техніко-технологічну складові. Перша – повинна бути покликана створити умови для виникнення та розвитку інновацій, а друга – реалізувати інноваційні проекти на підприємствах.

Першим заходом, реалізація якого пропонується в межах формування інноваційного потенціалу підприємств України, є впровадження на підприємствах

системи інноваційного моніторингу, сутність якої буде зводитись до виконання наступних завдань:

- введення моніторингу конкурентного середовища із оперативним визначенням тих позицій, які займають підприємства на кожному ринку збуту із визначенням його розмірів, темпів зростання та тенденцій;

- впровадження оперативної системи інноваційних досліджень на основі збору та аналізу інформації про реалізацію нововведень підприємств-конкурентів, а також ввести облік витрат на інновації для відповідних ринків збуту;

- започаткування роботи по вибору цільових напрямків інноваційного розвитку, на яких підприємство повинне сконцентрувати свої зусилля, потужності, ресурси;

- впровадження системи інноваційно-стратегічного планування для встановлення стратегічної відповідності між фінансовими можливостями, ресурсами, стратегічними інноваційними цілями і інноваційними та технологічними можливостями;

- впровадження у практику методів прогнозування для визначення перспектив збутової політики на основі досягнення поставленої інноваційної мети;

- впровадження в практику діяльності економічних та технічних служб підприємств формування бази даних і їх аналіз стосовно основних параметрів діяльності ринку та впровадження інновацій у конкурентів;

- розробка для ринків збуту комунікаційної політики, яка б була спрямована перш за все на повну обізнаність споживачів про підприємства, їх продукцію, потенціал, партнерські зв'язки і перспективи розвитку.

Дані заходи є суто організаційним та мало-витратними, але їх реалізація дозволить підвищити рівень керуваності інноваційного розвитку підприємств України та орієнтацію інноваційних програм підприємств на конкурентів всіх регіональних рівнів.

Іншими заходами в межах програми управління та формування інноваційного потенціалу підприємств України повинна стати організація тренінгового навчання для лінійних керівників та наукових працівників. В ході підвищення кваліфікації за даним напрямком передбачається опанування наступних напрямків знань:

- система підтримки інноваторства;
- система матеріального заохочення до інноваторства;
- еволюція працівників в системі «зародження – реалізація інновації».

Результат від реалізації даного заходу є складним у вимірюванні, до його корисних напрямків можна віднести:

- підвищення кваліфікації управлінців;

- формування інноваційного мислення у керівників;

- опанування керівниками системи «зародження – розвиток – реалізація інновацій», тобто системи інноваційного життєвого циклу.

Наступними заходами із нарощування інноваційного потенціалу підприємств повинні стати заходи щодо вдосконалення професійного розвитку і навчання промислово-виробничого персоналу. Для виконання даного завдання пропонується впровадити в практику наступні методи навчання:

- метод ускладнюючих завдань: спеціальна програма робочих дій, яка побудована за ступенем їх важливості; розширення обсягу завдань і підвищення їх складності;

- ротація: працівник переводиться на нову роботу або посаду для отримання додаткової професійної кваліфікації та розширення досвіду терміном від декількох днів до кількох тижнів (стажування на іншій посаді або спеціальності);

- навчання поза робочим місцем: система візних тренінгів.

В межах заходу необхідним є впровадження виплат премій за опанування робітниками другої спеціальності на рівні, не меншому ніж 10% розміру отриманої економії за умови успішної реалізації навичок, опанованих за другою спеціальністю.

Реалізація таких простих до впровадження суто організаційних заходів дозволить налагодити ефективну систему управління інноваційним потенціалом підприємств та забезпечити ефективну його реалізацію.

Висновки і пропозиції. У загальному вигляді під інноваційним потенціалом найчастіше розуміють сукупність усіх наявних матеріальних і нематеріальних активів підприємства, що використовуються в процесі здійснення інноваційної діяльності. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства – це перш за все оцінка його можливостей здійснювати та генерувати нововведення (глобальні інновації) та перетворення (локальні інновації) з метою отримання додаткового економічного прибутку чи іншої вигоди для підприємства.

Головною метою оцінювання інноваційного потенціалу підприємства є прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на вибір та реалізацію стратегії підприємства та поточне управління інноваційною діяльністю.

Для ефективного управління інноваційним потенціалом підприємств України запропоновано: впровадження на підприємствах системи інноваційного моніторингу; організація тренінгового навчання для лінійних керівників та наукових працівників; вдосконалення професійного розвитку і навчання промислово-виробничого персоналу.

Список літератури:

1. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»: Постанова Верховної Ради України від 21 жовтня 2010 р. № 2632-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2632-17.
2. Бачевський Б.С. Потенціал і розвиток підприємства: [навч. посіб.] / [Б.С. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
3. Бузько І.Р. Стратегический потенциал и формирование приоритетов в развитии предприятий: [монографія] / [И.Р. Бузько, И.Е. Дмитренко, О.А. Суценко]. – Алчевск: Изд-во ДГМИ, 2002. – 216 с.
4. Верба В.А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В.А. Верба, І.В. Новікова // Проблеми науки. – 2003. – № 3. – С. 22–31.
5. Галушко Є.С. Підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу в умовах переходу до ринкових відносин (на прикладі промислових підприємств Донбасу): автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.06.02 / Є.С. Галушко; Ін-т економіки промисловості. – Д., 1999. – 23 с.
6. Герасимов В.В. Управление инновационным потенциалом производственных систем: [монографія] / [В.В. Герасимов, Л.С. Минина, А.В. Васильев] // Новосибирск. гос. арх.-строит. ун-т. – Новосибирск: НГАСУ, 2009. – 64 с.

7. Матвейкин В.Г., Дворецкий С.И., Минько Л.В. и др. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития: [монография] / [В.Г. Матвейкин, С.И. Дворецкий, Л.В. Минько и др.] – М.: Машиностроение-1, 2007. – 284 с.
8. Кочетов С.В. Методы стимулирования инновационного потенциала предприятия / С.В. Кочетов // Инновации. – 2005. – № 7.
9. Фридлянов В.Н. Инновационный потенциал / В.Н. Фридлянов, Б.К. Лисин // Инновации. – 2002. – № 7. – С. 17–34.

Приймак Н. С.

ВУЗ «Институт предпринимательства "Стратегия"»

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

Исследованы инновационный потенциал предприятия и его составляющие элементы. Обобщены подходы к его анализу, и предложен собственный алгоритм анализа эффективности управления инновационным потенциалом. Предложены пути эффективного формирования и наращивания инновационного потенциала предприятий Украины.

Ключевые слова: потенциал, инновационный потенциал, измерения инновационного потенциала, управление потенциалом, эффективность.

Priymak N. S.

Institute of Business «Strategy»

MANAGEMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

Summary

Studied the innovative potential of the enterprise and its constituent elements. Generalized approaches to its analysis and proposed proprietary algorithm efficiency analysis of innovative potential. The ways of effective formation and growth of innovative potential of enterprises in Ukraine.

Keywords: potential, innovative potential, the measurement of innovative capacity, management capacity, efficiency